

Ruðuleiki á Haiti:

Ringar tíðir fyri Baby Doc

Öll tjóðin fegnaðist, tá ið Baby Doc rýmdi av landinum

Baby Doc og kona hansara, Michèle

Harðstjórin í útlegd í Paris

Haiti er eitt av heimsins fátækastu og mest niðrurðir-komnu londum. Átta av hverjum 10 íbúgvum duga hvørki at lesa ella skriva. Tey flestu hava inntøku undir 1500 kr. um árið (tey almennu hagtölini úr Haiti vilja vera við, at miðal ársinntøkan er 2800 kr. um árið — munurin er nú ikki serliga stórur). Haitinaar eru, av ikki heilt greiðum orsökum, innan fyri Aids-vandabólkarnar, saman við homoseksuellum, skøkjum og narkomanum. Í landinum er dyrkað og útflutt kaffi og mango-fruktir, men hungur og undirmating er sera útbreitt úti á bygðunum. Teir stóru og rúgvismiklu harðviðar-skógarnir eru høgdir niður og vídurin nýttur sum brennievni.

Á hverjum ári hevur Haiti fingið 54 milliónir dollarar í figgjastuðuli frá U.S.A., men tað hevur næstan altíð víst seg, at pengarnir ikki verða til ta nyttu, sum teir vóru ætlaðir. U.S.A., ið hevur ávis áhugamálið á Haiti (14.000 amerikanskir borgarar eru m.a. búsettir har), hevur kravt, at forsetin á Haiti fyrri livstíð, Duvalier, alment nevndur Baby Doc, ger álvara av at hækka mannarættindastøðið í landinum. Og Baby Doc svaraði hesum kravinum skjótt og greitt: alment val varð hildið á Haiti í juli seinasta ár. Stórir vöruvagnar við haitianarum, ið hvørki dugdu at skriva ella lesa, koyrdu millum valstøðini, har tey krossaðu við ja á valseðlinum — heilar tólv ferðir. Úrslitini komu heldur ikki óvantað: 99.98% søgdu ja til stýrið hjá Baby Doc Duvalier.

Oljutrot

Hesin vælmataði harðstjórin við tí runda barnaandlitinum hevur harafturimóti ikki havt tað so ringt. Hann hevur kostnaðarmiklar síðir og smakk fyrri dýrum kappsiglarum og europeiskum sportbilum. Tá ið skortur á valuta legði landið næstan lamið vegna oljutrot seinasta ár, spældi hann sær á kappsiglaranum uttanfyri Port-au-Prince, høvuðsstaðnum á Haiti. Hansara kostnaðarmesta tiltak higartil er tó konan hjá honum, Michèle Bennett, ið eina ferð arbeiddi sum ritari í New York. Tá ið tey giftu seg varð hildin veitsla, ið kostaði statskassanum 3 mió. dollarar. Bert skreytteldarnir kostaðu 100.000 dollarar.

„Ein apuhali“

Í fyrstani var tann nýggja forsetafrúgvinn vinsæl millum haitianarar, tí hon gav mat og klæði til tey tørvandi, og læt eisini upp nakrar læknamiðstøðir. Men skjótt avarð

hon uppafur grammari enn forsetin sjálvur. Í dag er hon óivað ein av heimsins ríkastu kvinnum. Á eina handelsútferð til USA og Europu keypti hon stórar nøgdir av pelsum, hóast hitin á Haiti sjáldan fer undir 20 stig C. Í miðjari figgjarkreppu seinasta ár ferðaðist hon aftur til Paris at keypa mótaðklæði, skartgripir og listaverk. Stjórnarembætismenn í Haiti søgdu, at hon hevði størri makt og meiri politiska ávirkan enn forsetin sjálvur.

Samstundis sendi Baby Doc milliónir av dollarum á konto í útlendskar bankar og oyðslaði við milliónum afturat. Hann hevur altíð mett seg at vera ein av teimum stóru hetjunum á Haiti, og í eina útvarpsrøðu herfyri segði hann á Kreóla-málinum hesi so eyðkendu orðini fyri hann: »Her eri eg, sterkur og støðugur sum ein apuhali«.

Grýlurnar gingnar burtur

Nú er ræðið hjá Baby Doc á Haiti at enda komið, og hann situr í útlegd í Paris saman við frúnni og familjuni, meðan eitt landið fyrri og annað eftir sýtir fyrri at geva honum sjálvum við húski hansara innferðarloyvi. Nú hjálpir honum ikki tann infamøsa loynilægðreglan, ið almenningurin nevndi Tonton Macoute, »grýlurnar«, og sum var høvuðsvaldgrundarlagið hjá pápa hansara, Papa Doc Duvalier og samstundis eitt hitt ræðuligasta terror-apparat, hendan eлд hevur kent uttanfyri Sovjet-samveldið.

Eina stjórna av heryvirmonnum er nú sett upp á Haiti, og tingið, ið var sett við viðhaldsfólkunum hjá Baby Doc, er loyst upp. Uppreisturin ímóti honum var púra sjálvkravdur og hevði leingi verið væntaður av eygleiðarum og kanska Baby Doc sjálvum. Tað óhugnaliga harðskapsstýrið á Haiti er endað, men teir sosialu trupulleikarnir eru tað langt ifrá.

Í nýggju leiðsluni á Haiti er heryvirmaðurin Henri Namphi ovastur, og ein av ráðharrunum er Gerard Gorge, ið fyrr var á odda fyrri borgararættindarørsluni á Haiti. Greitt er, at tann nýggja leiðslan hevur tikið ræðið við fullum stuðli frá USA.

etj.

Llanfairpwllgwgwyn.....

Longsta býarnavn í heiminum?

Tað gamla navnaskeltið er tikið niður og nýtt sett upp

Jarnbreytarstøðin á Anglesey-oyinni á norðurstrendini í Wales er deyðlig og skitin, og har er einki at finna, ið livgar um umhvørvið, uttan ein litil gávuhandil. Spurningurin er: hvi tyrpast ferðafólk í túsundatali higartil hetta ússaliga pláss-ið? Og hvi hevur tann gitna fyritekan James Pringle Ltd. í Skotlandi, ið m.a. framleiðir tær uppafur gitnari Pringle-troyggjurnar, keypt jarnbreytarstøðina frá British Rail fyrri meira enn tvær milliónir kr.?

Svarið er einfalt, men langt: hesin býurin eitur nevniliga Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwlilllantsyllogogoch.

Hetta er ikki brek á skrivimaskinuni ella villa, ið er sloppin undan rattlesaranum. Staðið eitur veruliga so. Men íbúgvarnir eru skilagóðir og nevna býin stutt og greitt Llanfair P.G.

Býarnavnið er sjálvandi á velskum og teir málkønu hava

umsett tað soleiði: »Kirkjan hjá heilagu Gudsmóður í holing av hvitum heslirunni, nærindis einum kvikum meldurstreymi og nærindis kirkjuni hjá heilaga Tysilio beint við síðuna av reyðum helli.«

Nú fer heilt skjótt at risa har handils-miðstøð hjá tí skotska troyggjufúrstanum Hamish Pringle. Hann sigur, at honum dámdi stak illa at siggja ta gitnu jarnbreytarstøðina so niðrurðirkomma, men kanska er hann eisini vorðin ávirkaður av mannamárgvuni, ið letur seg avmynda niðrurðir navnaskeltinum, sum er næstan sjei metr langt. Íbúgvarnir í býnum eru kortini sera fegnir um, at tann gamla støðin aftur verður ogn hjá býnum, so hon kann byggjast upp aftur og kanska lokka uppafur fleiri ferðafólk til Llanfairpwllgwyngyll — ja og so framvegis.

etj.